

Pátrání po důvodech příklonu většiny německého obyvatelstva ČSR k SdP je složitým úkolem a nedá se shrnout do několika vět. Brandes nicméně předkládá velké množství faktů a konkrétních příkladů, jak tento proces probíhal. Počátek konce soužití Čechů a Němců v jednom státě nachází právě v událostech let 1935–38. Čtenář má přitom možnost nahlédnout do dění v pohraničních městech a vesnicích, které odráží atmosféru neklidné doby. Pro českou veřejnost je jistě zajímavé seznámit se s dosud málo reflektovanou historií německých antifašistů, kteří se odmítli ztotožnit s ideologií a praktikami Henleinovy SdP. Jednali tak i za cenu faktického násilného vyloučení z německé společnosti a často perzekucí.

Brandes na základě shromážděných informací nedochází k novým a převratným teoriím a průběhu Sudetské krize roku 1938. Předkládá čtenáři pečlivě složenou mozaiku doby, rozšiřuje náš obzor o tehdejších událostech. Pomáhá pochopit souvislosti. Na druhou stranu je třeba podotknout, že kniha je zaměřena především „do hloubky“ zkoumané problematiky a je určena spíše pro „pokročilejší“ znalce historie. Text se vyznačuje informačně bohatým stylem a je dobrým zdrojem detailních informací. Obecným kontextem se zabývá jen v nejnútnejší míře. Publikaci lze proto doporučit každému zájemci o dějiny první československé republiky a historii německého obyvatelstva českých zemí. Ten, kdo se chce dozvědět více o soužití Čechů a Němců na sklonku 30. let minulého století, jistě nebude zklamán.

Tomáš Malínek

Nigel Copsey, Contemporary British Fascism. The British National Party and the Quest for Legitimacy. Second edition. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2008, 264 s. ISBN 978-0-230-574366

Radikální pravice byla dlouhou dobu v Británii prakticky neznámým a marginálním jevem. Její ideové kořeny přitom sahají až na začátek 20. století, kdy poprvé došlo k pokusům o ideové vymezení a zakládání hnutí stojících na pravém kraji politického spektra. Přestože bylo tehdejší britské společenské i politické klima zásadně odlišné, je možné při pečlivějším studiu nalézt shodné prvky i s dnešní situací.

Nigel Copsey, který vyučuje moderní historii na Univerzitě v Teeside, se v osmi kapitolách své knihy věnuje založení Britské národní strany (BNP), a zejména analýze příčin stoupající popularity v současné době nejvýraznější představitelky pravicového radikalismu v Británii.

První dvě kapitoly jsou věnovány nutnému historickému exkurzu do pozadí vzniku BNP v roce 1982 a jejímu ideologickému ukotvení v letech následujících. Copsey zde zdůrazňuje roli zakladatele strany Johna Tyndalla, který byl už v poválečných dobách aktivním členem řady okrajových extrémistických skupin. Zkušenosti s organizací a politickým angažmá získal především ve vedení Národní fronty. Názorová diferenciacie a intriky nejen

mezi radikálními subjekty, ale i mezi členy samotnými, mnohdy vedly k roztržiténosti extrémní pravicové scény a byly pro Tyndalla hlavní motivací k založení BNP. Strana se s obtížemi etablovala, ale o přízeň voličů ve volbách prozatím neusilovala. Je nutné zmínit, že přes jasnou srozumitelnost textu je někdy obtížné sledovat Copseyho popis vývoje a změn, ke kterým v osmdesátých letech došlo ve vztahu ke straně a radikální politické scéně.

Z pohledu vývoje BNP je mnohem důležitější poslední dekáda tisíciletí. Copsey se jí věnuje ve třetí kapitole. V roce 1993 strana získala jeden mandát v obecním zastupitelství Tower Hamlets ve čtvrti East London. Autor dává vlnu stranické euforie do protikladu s pozdějším poklesem preferencí, a zcela tak odmítá teze vedoucích činitelů o „obrovském kroku, který kdy strana udělala“. Na druhou stranu tento zlomový okamžik nepřehlídí a věnuje se mu v historické perspektivě britské pravice. Dokládá, že získání mandátu je výsledkem dlouhodobé inklinace obyvatel v East London k extrémním hnutím a porovnává volební výsledek s úspěchem Národní fronty (v sedmdesátých letech získala dva mandáty na lokální úrovni) či Mosleyho Britskou unií fašistů v téže oblasti.

V rámci celé publikace je to okamžik, kdy Copsey přerušuje plynulý výklad vývoje BNP a v následující čtvrté části přechází ke kritické analýze ideologického ukotvení BNP a rozebírá její politický a volební program. Ve zkratce nabízí historický přehled britského fašismu (a poukazuje na problémy politologického vymezení – je BNP případem neofašismu, radikalismu, extrémní pravice či nacionálního populismu?) a stěžejní teze spojuje s vizí Johna Tyndalla. Závěrem je, že Tyndall se ve svých předpovědích vítězství „nového řádu“ mýlil, protože si nebyl ochoten přiznat společenské a mezinárodní změny, ke kterým od třicátých let dvacátého století došlo.

Cestou ze slepé uličky byla změna na předsednickém postu BNP, kterou Copsey chápe jako začátek modernizace strany a základní předpoklad pro větší vliv na politickou scénu. Novým předsedou se stal Nick Griffin, který přišel s programem profesionalizace a odklonu od tradičních témat neonacistů – popírání holocaustu nebo rasismu. Zastřešujícím cílem zmíněné profesionalizace bylo „zlidštění“ strany navenek a maximalizace volebního potenciálu. Griffin si uvědomoval rozhodující dopady, které má využití moderních metod propagace a politického marketingu na úspěch u voličů. Pod jeho vedením byly zmodernizovány internetové stránky a zásadně se změnil způsob oslovování veřejnosti (grafická podoba letáků, cílené kampaně). Na rozboru strategie BNP Copsey dokazuje, že Griffin vycházel z úspěšného modelu transformace Le Penovy *Front national* ve Francii v devadesátých letech.

K relativnímu „úspěchu“ BNP přispěly i britské mainstreamové strany zejména na počátku tisíciletí, když jejich představitelé nevhodně komentovali imigrační politiku (za všechny vzpomeňme tehdejšího předsedu Konzervativní strany Williama Haguea). Autor zároveň tvrdí, že „budoucnost BNP leží ve spojení města – tradičních voličů levice přehlížených New Labour, s venkovem – pravicových voličů rozčarovaných úpadkem Konzervativní strany“. Následná pozornost médií pak jen zvyšuje kredit populistům a posouvá je z okraje blíže k uznání za regulérní politickou sílu.

Závěr knihy se blíže zabývá analýzou volebních (ne)úspěchů BNP, zejména vze-
stupem strany mezi lety 2001 a 2003 (6. kapitola) a kontinuálním nárůstem popularity

od lokálních voleb v roce 2006 (7. kapitola). Copsey identifikuje dominantní geografické oblasti podpory a s ohledem na budoucnost predikuje možný vývoj. Za zásadní mezníky BNP v tomto ohledu považuje volby do Shromáždění velkého Londýna v roce 2008 (BNP získala jeden mandát) a evropské volby v roce 2009 (BNP získala dva mandáty). Je přesvědčen (na rozdíl od labouristického poslance Jona Cruddase, který tvrdil, že úspěch BNP u výše zmíněných událostí znamená „vlom do mainstreamové politiky“) o nutnosti nepolepovat a nepodléhat klamavému dojmu, že BNP zasluhuje větší pozornost. V protikladu k vzestupu BNP jsou zmíněny reakce antifašistických organizací, tisku a iniciativy známých osobností, které apelovaly na veřejnost s cílem probudit v lidech tradiční smysl pro demokracii a humanitu.

Publikaci zakončuje komparace extrémních politických stran napříč Evropou (8. kapitola), což je téma hodné samostatného výzkumného zpracování. Autor se v ní snaží poukázat na základní ideologická východiska, která jsou společná pro všechna evropská extrémní hnutí (s ohledem na regionální odlišnosti) a staví je do kontrastu s BNP.

Aktualizované vydání publikované v roce 2008 přichází na knižní trh přesně v momentě, kdy se BNP bezprecedentně prosazuje ve volbách na lokální úrovni a do evropského parlamentu. Publikace (obsahuje přehledný poznámkový aparát, bibliografii a jmenný rejstřík) je přínosná především z toho důvodu, že přes neúměrnou mediální pozornost, která je BNP v poslední době věnována, poskytuje na celou problematiku ucelený náhled a umožňuje čtenáři pochopit podstatu a motivy jednání této populistické strany. Nigel Copsey nabízí čtivou analýzu politického fenoménu, který zejména v dnešní době v Británii získává na důležitosti, ale nepostrádá na zajímavosti ani pro středoevropského čtenáře.

Martin Synkule

Dittmar Dahlmann, Reinhold Reith, eds., **Elitenwanderung und Wissenstransfer im 19. und 20. Jahrhundert**. Essen: Klartext Verlag Essen, 2008, 249 s. ISBN 3-89861-855-2

Výzkum aktuálních i historických migrací má v Německu velkou tradici i významnou vědeckou základnu: jmenovat je třeba jak Institut pro výzkum migrací a interkulturní studie (Institut für Migrationsforschung und interkulturelle Studien) na universitě v Osnabrüku (zde také vycházejí významné ročenky IMIS-Beiträge, IMIS-Schriften a Studien zur Historischen Migrationsforschung: SHM), tak Společnost pro historický výzkum migrací (Gesellschaft für Historische Migrationsforschung), která prakticky každoročně pořádá konference k vybraným otázkám tohoto okruhu. Z konference, konané roku 2005, vzešel recenzovaný svazek. V jeho úvodu připomíná Reinhold Reith klíčové momenty migrací společenských elit, které v tomto kontextu nechce omezovat na politické nebo technické elity, nýbrž zahrnuje sem obecněji vrstvu osob na společenských špičkových pozicích